

K otázce poddruhů mloka skvrnitého v oblasti Českého a Saského Švýcarska

Od začátku 90. let 20. stol. jsem pracoval jako zoolog na Správě chráněné krajinné oblasti Labské pískovce. V tomto regionu v různých funkcích v ochraně přírody působím dosud. Při výměně informací s kolegy ze sousedního navazujícího národního parku a chráněné krajinné oblasti Saské Švýcarsko (Nationalpark und Landschaftsschutzgebiet Sächsische Schweiz) jsme spolupracovali i na problematice mloka skvrnitého (*Salamandra salamandra*). Bylo pro mne zajímavé a nové, že se v té době běžně uvádělo, že v bývalé Německé demokratické republice, tedy i v Saském Švýcarsku, žije poddruh mloka *S. salamandra terrestris* (např. Schiemenz a Günther 1994), zatímco tradičně na druhé straně státní hranice, resp. v České republice *S. salamandra salamandra* (např. Moravec 1994). Nezdálo se mi pravděpodobné, že by existoval tak jednoznačný přechod mezi oběma poddruhy.

Ve Fauně ČSFR věnované obojživelníkům bývalého Československa (Baruš a Oliva 1992) se obecně uvádí, že „se k západním hranicím našeho státu blíží areál subspecie *S. s. terrestris* s tím, že kresba mloků z některých našich lokalit jeví podobnost s kresbou této západní formy.“ U. Zöphel a R. Steffens (2000) jsou již konkrétnější a píší, že „Saskem probíhá hranice mezi výskytem z jihozápadu pocházející pruhované až skvrnito-pruhované formy *S. s. terrestris* a skvrnité formy *S. s. salamandra*, která sem pronikla v postglaciálu z jihovýchodu.“ Uvedení autoři dále citují H. Geilera (1974) a H. Schiemenze (1984), podle nichž v Sasku převažuje skvrnitá a smíšená forma. Čisté populace skvrnité formy mloka podle H. Schiemenze najdeme zcela izolovaně od zbývajících

oblastí v Sasku, a to u Nisy jižně od města Ostritz. U. Augst a H. Riebe (2003) pak uvádějí, že „v Německu se vyskytují dva poddruhy mloka skvrnitého, které se v zásadě liší zbarvením a kresbou. V Sasku se vyskytuje přechodná forma, která vykazuje jak pruhy, tak skvrny. Jistotu o příslušnostech k poddruhům však mohou přinést pouze molekulární biologické výzkumy.“ Pro úplnost dodejme, že mlok skvrnitý obývá areál od Pyrenejského poloostrova (několik endemických poddruhů, viz Živa 2007, 2: 79–82) a Apeninského poloostrova (také s endemickým poddruhem) přes západní a střední Evropu až po Balkánský poloostrov. Severní hranice výskytu prochází Belgií, severním Německem, jižním Polskem a jihovýchodní Ukrajinou. Poddruh *S. s. terrestris* žije v západ-

ní Evropě od Katalánska přes Francii po Německo, *S. s. salamandra* ve střední Evropě a na Balkánském poloostrově. Podle E. N. Arnolda (2002) by pak měly oba poddruhy v oblasti centrálního Německa, České republiky a přilehlého Polska vytvářet přechodné formy.

S cílem zdokumentovat charakter zbarvení mloků skvrnitých v přilehlé části ČR jsem na konci 90. let 20. stol. začal zaznamenávat kresbu hřbetní části nalezených mloků v oblasti Labských pískovců (Českého Švýcarska) a hlavně v okolí Děčína. Do připravené šablony jsem zakreslil přesně rozmístění a tvar jejich skvrn. Malou část siluet jsem získal také od regionálních spolupracovníků. Z těchto údajů zbarvení 50 jedinců byly u 48 % exemplářů skvrny řazeny do dvou dorzolaterálních přerušovaných pruhů, což odpovídá typickému zbarvení *S. s. terrestris* (obr. 5 na str. 310). U 30 % jedinců byly skvrny rozptýlené a tvořily vzor charakteristický pro *S. s. salamandra* (obr. 3). Významný podíl (22 %) pak představovali mloci s přechodným zbarvením, kdy se skvrny částečně slévaly do různě umístěných pruhů nebo velkých skvrn (obr. 6). Je však třeba zdůraznit, že zařazení zvířat do jednotlivých typů kreseb bylo v některých případech velmi subjektivní.

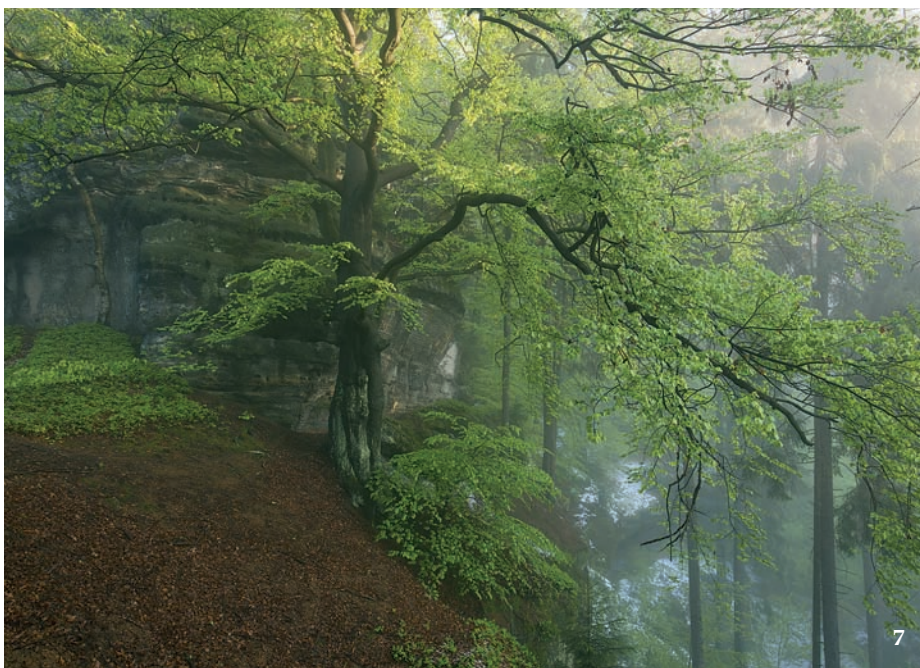
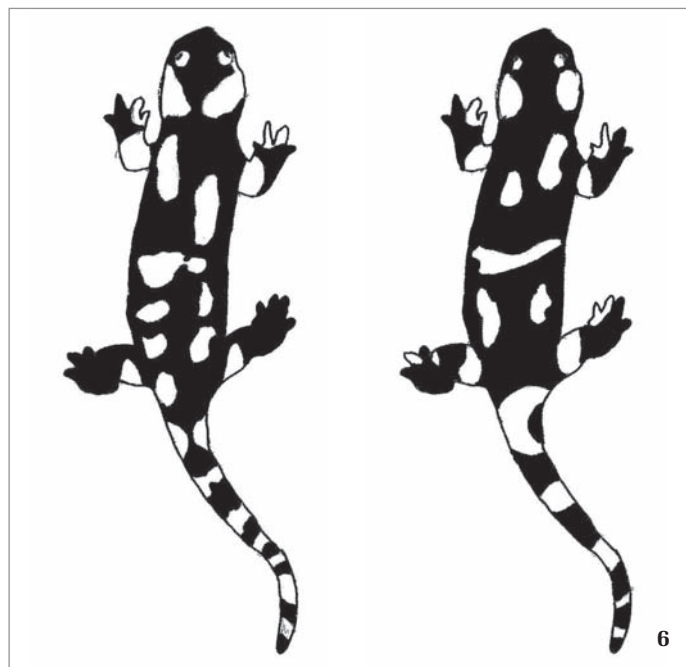
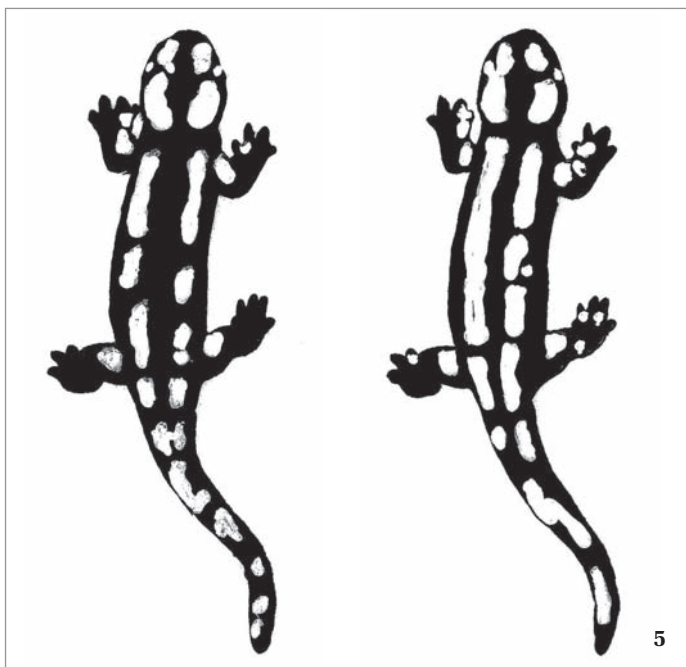
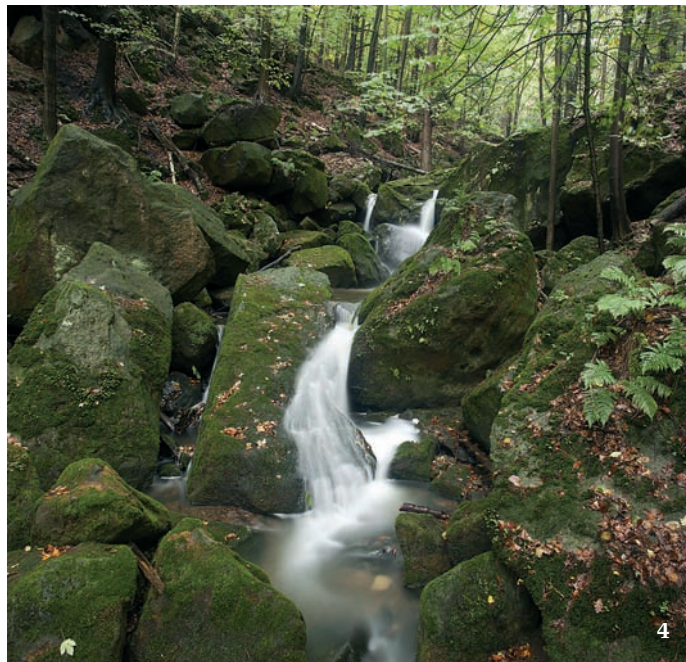
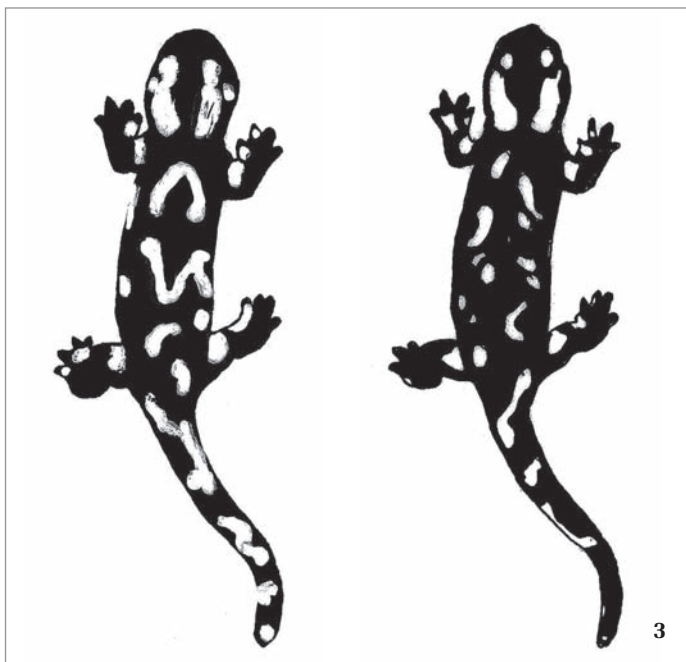
Podle mého názoru zasahuje minimálně do oblasti Českého Švýcarska (Labských pískovců) a přilehlé části Českého středohoří přechodná zóna mezi oběma poddruhy, jak uvádí odborná literatura pro Sasko (Freistaat Sachsen). Tendence ke slévání skvrn do podélných pruhů, jež se může objevit i u mloků žijících dále na jihovýchod, jak ukazují např. fotografie jedinců z okolí Olomouce (viz článek E. Opatrného v Živě 1980, 2: 66–67), by pak v souladu s informacemi E. N. Arnolda (2002) mohla naznačovat, že se přechodně zbarvení mloci vyskytují i hlouběji na našem území. Tento region je proto zajímavý pro další výzkum na dané téma, nejlépe s využitím metod molekulární genetiky.

Použitá literatura uvedena na webu Živy.

1 Skrytě žijící mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*) – typický obyvatel Českého Švýcarska

2 Ačkoli je zdejší populace mloka poměrně početná, nepříliš často se podaří najít jeho larvy.

3 U mlouků skvrnitých nalezených v Labských pískovcích (České Švýcarsko) bylo s cílem zdokumentovat charakter jejich zbarvení zakreslováno do připravené šablony přesné rozmístění a tvar skvrn na hřbetní (dorzální) straně těla. Příklady jedinců vyhodnocených podle zbarvení jako poddruh *S. salamandra salamandra*

4 Suchá Kamenice v národní přírodní rezervaci Kaňon Labe představuje typickou lokalitu výskytu mlouka skvrnitého.

5 Až 48 % zkoumaných exemplářů vykazovalo typ kresby charakteristický pro poddruh *S. salamandra terrestris*.

6 Ukázka jedinců zařazených jako přechodná forma mezi *S. s. salamandra* a *S. s. terrestris*. Všechny kresby orig. P. Bendy

7 Dospělí mlouci bývají nalézáni i na poměrně extrémních stanovištích, jako např. na úpatí Stříbrných stěn v národním parku České Švýcarsko. Snímky V. Sojky